

# अङ्कयोजना उत्तरसङ्केताश्च

कक्षा – नवमी

संस्कृत (2025-26)

समय: - होरात्रयम्

सम्पूर्णाङ्काः - 80

## अवधातव्यम् –

1. अङ्कयोजनायां प्रदत्तानि उत्तराणि निर्देशात्मकानि सन्ति । प्रदत्तानि उत्तराणि अतिरिच्यापि सन्दर्भानुसारम् अन्यानि उत्तराणि भवितुम् अर्हन्ति ।
2. आन्तरिकविकल्पात्मकेषु प्रश्नेषु यद्यपि स्पष्टतया निर्देशः दत्तः अस्ति यत् केवलं प्रश्नद्वयम् अथवा प्रश्नत्रयम् इत्यादिकम् उत्तरं दातव्यं तथापि यदि छात्रः अतिरिक्त-प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि छात्रहिताय निर्णयः कर्तव्यः। यथा पठितगद्यांशे त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरलेखनम् अभीष्टं परं छात्रः यदि चतुर्णां प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि तत्र केवलं प्रथमतयाणां प्रश्नानां न अपितु यानि उत्तराणि उत्तमानि सन्ति तेषां मूल्याङ्कनं करणीयम्।
3. यदि विद्यार्थिनः उत्तरलेखनसमये समुचितानां विभक्तीनां वचनानां च प्रयोगं न कुर्वन्ति तर्हि अंशतः अङ्काः कर्तनीयाः, न तु सम्पूर्णाङ्काः।
4. त्रुटिपूर्णवर्तन्यै व्याकरणात्मक-प्रयोगाय च अनुपाततः अङ्काः कर्तनीयाः, न तु सम्पूर्णाङ्काः ।
5. आंशिक-दृष्ट्या समुचितेभ्यः उत्तरेभ्यः अपि अङ्काः देयाः ।

## खण्डः 'क' अपठितावबोधनम्

10 अङ्काः

|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                           |
|----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|
| 1. | <p>अपठितगद्यांशाधारित-उत्तराणि :-</p> <p>(अ) एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)</p> <p>i. श्रवणकुमारः<br/>ii. मातापितरौ<br/>iii. श्रवणस्य / श्रवणकुमारस्य</p> <p>(ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)</p> <p>i. श्रवणकुमारस्य मातापितरौ नेत्रहीनौ आस्ताम्।<br/>ii. श्रवणः पित्रोः आज्ञाम् अपालयत् ।<br/>iii. श्रवणकुमारः तयोः सेवां करोति स्म।</p> | <p>2×1=2</p> <p>2×2=4</p> |
|----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|

|                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                           |
|------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|
|                                          | <p>(स) अस्य अनुच्छेदस्य कृते उपयुक्तं शीर्षकं संस्कृतेन लिखत ।</p> <p>पितृभक्तः श्रवणः<br/>छात्रस्य उत्तरं दृष्ट्वा छात्रहिताय समुचितः निर्णयः करणीयः।</p> <p>(द) यथानिर्देशम् उत्तरत- ( केवलं प्रश्नत्रयम् )</p> <p>(क) (i) तुमुन्<br/>(ख) (i) लङ्लकारः<br/>(ग) (ii) पितृभक्तः<br/>(घ) (ii) षष्ठी</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <p>1</p> <p>3×1=3</p>     |
| <p><b>खण्डः 'ख' रचनात्मक-कार्यम्</b></p> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | <p><b>10 अङ्काः</b></p>   |
| 2.                                       | <p>(क) पत्रलेखनम्</p> <p>परीक्षाभवनम्<br/>तिथिः 22.03.2023</p> <p>प्रधानाचार्यः महोदयः,<br/>राजकीय-उच्च-माध्यमिक-विद्यालयः।<br/>हिसार-नगरम्।</p> <p>(1) माननीयाः,<br/>सविनयं (2) निवेदनम् अस्ति यत् अहं गतसायंकालतः (3) ज्वरपीडितः अस्मि। ज्वरतापेन<br/>अहम् अतीव कृशः (4) अस्मि । अतः भगवान् दिनत्रयस्य (5) अवकाशम् स्वीकृत्य माम्<br/>अनुगृह्णातु।</p> <p>भवदीयः शिष्यः<br/>अरुणः</p> <p>(ख) चित्रं दृष्ट्वा रिक्तस्थानपूर्तिः</p> <p>i. अत्र एकः बालकः मात्रा सह आगतः।<br/>ii. अस्मिन् चित्रे एकः वृक्षः अस्ति।<br/>iii. राजमार्गे एकं कारयानम् अपि गच्छति।<br/>iv. कारयानं धूम्रं क्षिपति।<br/>v. माता पुत्रे स्निह्यति।</p> | <p>5×1=5</p> <p>5×1=5</p> |

| खण्ड: 'ग' पठित-अवबोधनम् |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | 24 अङ्काः                                    |
|-------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------|
| 3.                      | <p>गद्यांशं पठित्वा हिन्दीभाषया सप्रसङ्ग-सरलार्थं लिखत -</p> <p>प्रस्तुतगद्यांशः पाठ-2 "स्वर्णकाकः" इति पाठाद् उद्धृतः।<br/> <b>अथवा</b><br/> प्रस्तुतगद्यांशः पाठ-8 "लौहतुला" इति पाठाद् उद्धृतः।<br/> कस्यापि एकस्य गद्यांशस्य हिन्दीभाषया प्रसङ्गं सरलार्थं च लेखनेन 1+3=4 अङ्काः प्रदेयाः।</p>                                                      | 1×4=4                                        |
| 4.                      | <p>श्लोकं पठित्वा हिन्दीभाषया सप्रसङ्ग-सरलार्थं लिखत -</p> <p>प्रस्तुतश्लोकः पाठ-5 "सूक्तिमौक्तिकम्" इति पाठाद् उद्धृतः।<br/> <b>अथवा</b><br/> प्रस्तुतश्लोकः पाठ-10 "जटायोः शौर्यम्" इति पाठाद् उद्धृतः।<br/> कस्यापि एकस्य श्लोकस्य हिन्दीभाषया प्रसङ्गं सरलार्थं च लेखनेन 1+3=4 अङ्काः प्रदेयाः।</p>                                                 | 1×4=4                                        |
| 5.                      | <p><b>सूक्त्योः भावार्थलेखनम् :-</b></p> <p>प्रदत्तसूक्तिषु मात्रद्वयोः सूक्त्योः भावार्थं हिन्दीभाषया लेखनेन पूर्णाः अङ्काः 2+2=4 प्रदेयाः।</p> <p><b>अथवा</b></p> <p><b>अन्वयस्य रिक्तस्थानपूर्तिः :- (उत्तराणि)</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1) जन्तवः</li> <li>2) तुष्यन्ति</li> <li>3) वक्तव्यम्</li> <li>4) दरिद्रता</li> </ol> | <p>2×2=4</p> <p><b>अथवा</b></p> <p>4×1=4</p> |
| 6.                      | <p><b>पठितगद्यांशाधारित-उत्तराणि :-</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>(1) प्रकृतिः समेषां प्राणिनां संरक्षणाय यतते।</li> <li>(2) प्रकृतिः सर्वान् सुखसाधनैः तर्पयति।</li> <li>(3) प्रमुखानि तत्त्वानि मिलित्वा अस्माकं पर्यावरणं रचयन्ति।</li> <li>(4) प्रकृतिः सर्वान् तर्पयति।</li> </ol>                                                | 3×1=3                                        |

|                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                    |
|-----------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|
| 7.                                            | <p>पठितश्लोकाधारित-उत्तराणि :-</p> <p>(1) धर्मसर्वस्वं श्रूयताम् ।<br/> (2) आत्मनः प्रतिकूलानि न समाचरेत् ।<br/> (3) धर्मसर्वस्वं श्रुत्वा अवधार्यताम् ।</p>                                                                                                                                                                                            | 2×1=2                              |
| 8.                                            | <p>रेखाङ्कितपदानि आधृत्य कोष्ठकात् चित्वा प्रश्ननिर्माणं कुरुत - (केवलं प्रश्नत्रयम्)<br/> उत्तराणि :-</p> <p>(1) के<br/> (2) किमर्थम्<br/> (3) कुत्र<br/> (4) काभिः<br/> (5) केन</p>                                                                                                                                                                   | 3×1=3                              |
| 9.                                            | <p>प्रश्नपत्रे लिखितश्लोकान् विहाय 'शेमुषी भाग-1' पुस्तकात् संस्कृतभाषया एकस्य शुद्धस्य श्लोकस्य लेखने 4 अङ्काः प्रदेयाः। त्रुटिपूर्णवर्तन्यै अङ्काः कर्तनीयाः।</p>                                                                                                                                                                                     | 1×4=4                              |
| <p><b>खण्डः 'घ' अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्</b></p> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | <b>19 अङ्काः</b>                   |
| 10.                                           | <p>(क) गुणसन्धेः अथवा अयादि-सन्धेः परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखनेन 1+1=2 अङ्कौ प्रदेयौ।<br/> (ख) तत्पुरुषसमासस्य अथवा द्विगुसमासस्य परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखनेन 1+1=2 अङ्कौ प्रदेयौ।<br/> (ग) सम्प्रदानकारकस्य अथवा अधिकरणकारकस्य परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखनेन 1+1=2 अङ्कौ प्रदेयौ।</p> | <p>1×2=2<br/> 1×2=2<br/> 1×2=2</p> |
| 11.                                           | <p>यथानिर्दिष्टं शब्दरूपाणि - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)<br/> उत्तराणि :-</p> <p>(1) रामाय<br/> (2) बालकान्<br/> (3) लताभिः<br/> (4) के<br/> (5) मत्<br/> (6) कवीनाम्</p>                                                                                                                                                                                  | 4×1=4                              |

|                                                       |                                                                                                                                                                                                                                           |           |
|-------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 12.                                                   | <p>यथानिर्दिष्टं धातुरूपाणि - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)</p> <p>उत्तराणि :-</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>(1) पठसि</li> <li>(2) लिखतु</li> <li>(3) अगच्छन्</li> <li>(4) भवतम्</li> <li>(5) पिबति</li> <li>(6) सेवेते</li> </ol> | 4×1=4     |
| 13.                                                   | <p>उचितविभक्तिप्रयोगं कुरुत। (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)</p> <p>उत्तराणि :-</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>(1) विद्यालयं</li> <li>(2) नेत्रेण</li> <li>(3) बालकाय</li> <li>(4) ग्रामं</li> <li>(5) कोलाहलेन</li> </ol>            | 3×1=3     |
| 14.                                                   | <p>उपसर्गान् पृथक् कृत्वा लिखत। (केवलं प्रश्नद्वयम्)</p> <p>उत्तराणि :-</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>(1) आ</li> <li>(2) प्रति</li> <li>(3) वि</li> </ol>                                                                    | 2×1=2     |
| <p>खण्डः - 'ड' पाठाधारिताः बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः</p> |                                                                                                                                                                                                                                           | 17 अङ्काः |

|     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |         |
|-----|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| 15. | <p>प्रदत्तवैकल्पिकचतुर्भ्यः उत्तरेभ्यः एकं शुद्धम् उत्तरं चित्वा लिखत –<br/>उत्तराणि :-</p> <p>(1) (ii) सूर्योदयः<br/> (2) (iii) सु + आगतम्<br/> (3) (iv) द्वन्द्वः<br/> (4) (iii) धर्मस्य अधिकारी<br/> (5) (i) प्रबुद्धः<br/> (6) (ii) परस्य<br/> (7) (ii) समीरः<br/> (8) (i) वाणी<br/> (9) (i) श्रोतुम्<br/> (10) (i) क्त्वा<br/> (11) (iv) 69<br/> (12) (i) अष्टाविंशतिः<br/> (13) (iii) मन्त्रिभिः<br/> (14) (i) सरसः<br/> (15) (i) षष्ठी<br/> (16) (iv) पञ्च<br/> (17) (iii) षड्वादने</p> | 17×1=17 |
|     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |         |